

mora biti i činjenica drugoga/drugih stilova, što je pogrešno u jednome, ne mora biti pogreškom i u drugome funkcionalnom stilu.

Nakon uvida u ovaj priručnik, prvu gramatiku hrvatskoga jezika u 21. stoljeću, preostaje zaključiti da se kako u pristupu i metodologiji tako i u odnosu prema normi i normiranju hrvatskoga standard-

noga jezika (i uopće u poimanju odnosa standarda i sustava) pokazao u pravome smislu odrazom jezične suvremenosti. Dodajemo, poznavajući višedesetljetni rad obojice autora, postavljanje se, a naravno i ispunjenje, takva visoka cilja, moglo od njih i očekivati!

Mihaela Matešić

JEZIČNI I KULTURALNI KONTAKTI

SPRACHKONTAKTE UND REFLEXIONEN. **Velimir Piškorec (ur.)**

Posebna broj časopisa *Zagreber germanistische Beiträge*.
Odsjek za germanistiku Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2004 (Beiheft 7)

Časopis Odsjeka za germanistiku Sveučilišta u Zagrebu *Zagreber germanistische Beiträge* izlazi dva puta godišnje, a povremeno se objavljuju i posebni brojevi posvećeni različitim temama iz područja znanosti o književnosti i jezikoslovlja.

Svezak pod naslovom *Sprachkontakte und Reflexionen* okuplja priloge 15 autor(ic)a od kojih je njih 13 izlagalo o različitim aspektima te teme u kontekstu seminara o jezičnim i kulturalnim kontaktima održanih školske godine 1999/2000. i 2000/2001. na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Tradicionalnim pitanjima jezika u kontaktu bavi se pet priloga (Holzer, Kinda Berlaković, Hlavač, Blaić, Deželjin).

Pritom se promatra kontakt hrvatskog s njemačkim, engleskim i španjolskim jezikom te kontakt talijanskog i njemačkog. Težišta su tih priloga, međutim, različita – interferencije između gradišćansko-hrvatskog i njemačkog odnosno hrvatskog i australskog engleskog opisuju se npr. lingvističkim instrumentarijem na svim jezičnim nivoima (Kinda Berlaković, Hlavač), u kontaktu talijanskog i njemačkog naglasak je na tzv. habzburgizmima, vokabularu preuzetom za vrijeme Monarhije, dok Holzer i Blaić toj temi prilaze preko tzv. jezičnih biografija.

Dva su priloga posvećena medijima – hrvatske novine na njemačkom jeziku kao jedva istraženo vrelo o nama samima

tema su rada M. Čizmić-Horvat, dok je u intervjuu što ga je B. Peterson vodila s P. Tyranom, urednikom gradišćanskog tjednika *Hrvatske novine*, riječ o medijima Gradišćanskih Hrvata u Austriji i susjednim zemljama.

Dio radova promišlja ili ilustrira mogućnosti primjene kvalitativnih istraživanja, prije svega jezičnobiografskog pristupa, u području kontaktne lingvistike. Vlastita jezična biografija, tj. okolnosti i načini usvajanja drugoga jezika sve su učestalija tema radova antropološke, psiholingvističke i kulturalne (*cultural studies*) provenijencije. Kako je to kod nas nov pristup, nešto ću se opširnije osvrnuti na taj blok priloga.

Članak Hannesa Scheutza sa sveučilišta u Salzburgu u naslovu sadrži citat iz 1928. godine objavljenog članka poznatog lingvиста Huga Schuchardta o individualizmu u lingvistici - ... *wenn unter dem kühlen Panzer der Objektivität hervor mich ein warmer Hauch von Subjektivität anweht ...* («... kad me ispod hladnog oklopa objektivnosti zapahne topli dah subjektivnosti»). Iz podnaslova saznajemo da se radi o svojevrsnim «autobiografskim bilješkama o lingvistici». Autor ovdje daje svoj subjektivni pogled na razvoj germanistike u posljednja tri desetljeća, no neke etape toga razvojnoga puta zajedničke su i ostalim lingvističkim disciplinama. Pokazujući na vlastitom primjeru međusobnu uvjetovanost akademske karijere i individualne biografije, autor demonstrira jedan autorefleksivni pristup društvenim znanostima, inače praktičan u sociologiji.

Autorova karijera poklapa se s mijenama u okrilju germanistike. U Njemačkoj

i Austriji zbog jake je mladogramatičarske tradicije relativno kasno došlo do recepcije strukturalizma, ali se krajem 60-tih javlja pravi lingvistički boom i nove teorije i pristupi – Chomsky, teorija govornih činova, Bernsteinova teorija kodova - potiču vrlo živu istraživačku aktivnost. Scheutz se nakon početnog oduševljenja Bernsteinovom teorijom okrenuo varijetnoj lingvistici koja se bavi realnim govornicima u heterogenoj jezičnoj zajednici, pa je tako primjerice proučavao mjesne govore i sintaksu govornoga jezika i diskursa.

Svoj opširan članak (40 str.) o refleksivnoj znanosti i mjestu, predmetu i metodama refleksivne historijske antropologije povjesničar Gert Dressel s Fakulteta za interdisciplinarna istraživanja u Beču počinje pitanjem «Kakve veze ima znanost s biografijom?». Podsjećajući na činjenicu da se problematiziranjem društvenih parametara znanosti bave posebne znanstvene discipline (npr. sociologija znanosti), Dressel naglašava opravdanost uključivanja biografskog pristupa u znanost, jer biografski podaci interpretacijom i kontekstualizacijom, povezivanjem kognitivnih i institucionalnih aspekata postaju znanstveni. A kao što je poznato u individualnom se reflektira opće, a u općem individualno.

Iako se sve intenzivnije proučava i znanost i njezina povijest, a objavljuje se i niz autobiografija u kojima znanstvenici iz različitih društvenih i humanističkih disciplina reflektiraju svoj život i karijeru, većinom se «spoznaje o društvenom i kulturnom aspektu znanstvene prakse ne povezuju s praksom društvenih i kulturalnih znanosti» (s. 41). Kao primjer područja

u kojima se teži za povezivanjem refleksije o znanosti i vlastite znanstvene prakse Dressel najprije navodi antropološko-etnografske znanosti, gdje je promišljanje uloge istraživača kao i načina interpretacije i prezentiranja rezultata postalo opća praksa. I u dijelu feminističkih znanosti diskutira(lo) se o povezanosti kognitivne i institucionalne strane znanstvene prakse i reflektira(ju) vlastiti postupci. Treći su primjer istraživanja sociologa P. Bourdieua koji u svojim radovima, a naročito u *Homo academicusu*, na temelju brojnih intervjuja ocrta francusku znanstvenu praksu i razvija refleksivnu antropologiju.

U nastavku članka autor na primjeru jednoga doktorskoga studija i znanstvenoga projekta izvještava o refleksivnoj praksi i primjeni biografske metode na programu *Historijska antropologija* Sveučilištu u Beču.

Predmet - također autobiografski intoniranog - članka S. Lacka Vidulića refleksije su o odnosu između svakodnevnog i institucionalnog znanja i kreativnosti. Pomalo provokativno progovarajući o našoj sveučilišnoj stvarnosti, autor ukazuje na činjenicu da je taksonomija znanstvenih disciplina neujednačena i da je rezultat dugotrajnih transformacija, reformi i «krpanja» i ukazuje na potrebu prestrukturiranja humanističkih znanosti u smjeru transdisciplinarnih 'kulturalnih znanosti'.

Zajedničko je tim znanostima jedan širok pojam kulture koji «pokriva» sve razine čovjekova postojanja kao i transdisciplinarnost koja nadilazi tradicionalne disciplinarne podjele i otvara se prema novim predmetima, metodama i perspektivama. Autor zatim pokazuje načine na

koje se u Njemačkoj kako u znanosti tako i na sveučilištima prakticira «kulturalni obrat». Pritom ukazuje i na potrebu stalnog preispitivanja same znanstvene prakse ali i na ne tako rijetku pojavu - kojoj smo usput budi rečeno sve češće svjedoci - da se iza trendovske etikete inter- i transdisciplinarnosti krije bijeg od znanstvene discipline.

Autobiografskije pristup karakterističan i za tekstove u kojima njihovi autori (Reiser-Dumbović, Mihelčić) opisuju vlastitu dvojezičnost i bikulturalnost. K. Reiser-Dumbović pišući o svojim precima, obitelji i sebi ocrta biografiju jedne multilingvalne i multikulturalne osobe i iskustva iz kontakata s različitim jezičnim idiomima i kulturama, a cilj svoje jezične biografije prezentirane na spomenutom seminaru formulira ovako: «potaći studente da reflektiraju višejezičnost, dakle (...) višejezičnost u roditeljskom domu, javnosti (...) i službenoj javnosti (...) i vlastiti odnos prema različitim jezicima, dijalektima, da osvijeste i definiraju različite utjecaje u tom jezičnom odgoju» (str. 81).

Drugoj generaciji i drukčijim društvenim okolnostima pripada A.-M. Mihelčić. Rođena u Njemačkoj, odrastala je s dva jezika, od kojih je njemački bio dominantan. Za vrijeme studija u Zagrebu njezin se hrvatski popravlja, ali nakon povratka u Njemačku opet gubi neke vještine. Iz ove su biografije vidljivi okolnosti i načini usvajanja hrvatskog jezika odnosno problemi s kojima se susreću pripadnici druge generacije naših emigranata ali i stranci iz njemačkog govornog područja kad hrvatski uče kao strani jezik.

Svoja iskustva s hrvatskom interdijalektalnom višejezičnošću te put od prvih nesvjesnih kontakata s njemačkim posuđenicama do odabira tih kontakata za predmet vlastitih istraživanja opisuje V. Piškorec.

Iskustva i dojmove iz kontakata s jednim drugim slavenskim jezikom, a prije svega s jednom drugom kulturom, tema su članka D. Perkovića, koji je kao student koristio stipendiju u Bugarskoj. Ovaj se tekst od ostalih razlikuje ne samo time što ga je pisao student, nego i porukom

koja iz pera jednog mladog čovjeka u vremenu nesklonom malim i pomalo podcjenjivanim jezicima/kulturama zvuči iskreno - susret sa svakom kulturom bez izuzetka obogaćuje.

Zaključno se može konstatirati da ovaj tematski broj časopisa *Zagreber germanistische Beiträge* nudi vrijedne i zanimljive priloge koji predmetu jezičnih i kulturnih kontakata prilaze s različitih, djelomice kod nas potpuno novih stajališta.

Nada Ivanetić

Velimir Piškorec

GERMANIZMI U GOVORIMA ĐURĐEVEČKE PODRAVINE.

(FF press, Zagreb 2005.)

Zagrebački germanist Velimir Piškorec još je kao student počeo istraživati germanizme u govoru svoga rodnog Đurđevca, a tom se temom nastavio baviti i u svom magistarskom radu. Bio je to dio zajedničkog projekta Odsjeka za germanistiku sveučilišta u Zagrebu i Instituta za germanistiku sveučilišta u Beču, čiji je cilj bio istraživanje novovjekih austrijsko-hrvatskih jezičnih veza od 18. st. do danas. Pod naslovom *Deutsches Lehngut in der kajkavisch-kroatischen Mundart von Đurđevac in Kroatien* rad je godine 1997. objavio u biblioteci *Schriften zur deutschen Sprache in Österreich* izdavač Peter Lang iz Frankfurta.

Dok je navedeno djelo imalo za cilj «identificirati i opisati njemačke

posuđenice u vokabularu đurđevečkog geovarijeteta» (Piškorec 1997:15), nova Piškorčeva knjiga obuhvaća germanizme u jednom širem arealu, tj. u govorima središnjeg i istočnog dijela područja podravskog dijalekta, odnosno u govorima đurđevečke Podravine. To je, koliko je meni poznato, prva knjiga u kojoj se istraživanje posuđenica ne ograničuje na određeni mjesni govor, nego obuhvaća jedno šire područje. Istraživanjem su naime bila obuhvaćena «sva mjesta đurđevečke Podravine koja imaju više od tisuću stanovnika i kojih govori pripadaju podravskom dijalektu s fiksiranim mjestom naglaska» (str. 12). Osim Đurđevca to su Kalinovac, Ferdinandovac, Podravske Sesvete, Molve i Virje.